

Másik, nem elhanyagolható kérdés az egzóták nemesítése. Szakmai körökben még mindig nagy az idegenkedés az egzótáktól. Pedig elég az akácra hivatkozni. Valamikor szintén egzóta volt és ma már szinte nélkülözhetetlen hazai erdőgazdálkodásunkban. (Jó termőhelyen 90 év alatt, háromszori sarjaztatás esetén 900 m³/ha összes fatömeghozam is elérhető!)

Egyes egzóta fenyők rendkívüli teljesítményre képesek, de döntő a megfelelő származású anyagból, a termőhelyi igényeknek leginkább megfelelő ökotípus kiválasztása és azok többszaporítása.

Első helyen kell említeni a *zöld duglászfenyőt*. Külföldi és hazai tapasztalatok egyaránt bizonyítják, hogy az előzőekben leírt kritériumoknak megfelelő példányai, minden más fafajt messze túlszárnyalnak. Sajnos plantázst eredményesen nem sikerült e fafajból kialakítani. Vegetatív szaporítási módját kellene kidolgozni, amire egyébként van külföldi példa.

A másik a *Larix eurolepis* — hibrid vörösfenyő. Rendkívüli növekedést produkál, de szaporítása sajnos nem megoldott. Meg kívánjuk még említeni a *Thuja plicata*-t és *Chamaecyparis lawsoniana*-t is. Kiválasztott ökotípusai kedvező tulajdonságúak (pl. fagyálló) és nagyon gyorsan fejlődnek. Tömeges szaporításuk megoldandó feladat.

Egy termelőüzemnek a mindennapi gondok mellett nincs energiája és lehetősége fenti problémák megoldására. Ez véleményünk szerint a tudományos intézetek (ERTI, egyetem) sürgős feladata lenne.

AZ UTÓBBI ÉVEKBEN TERMESZTÉSBE VONT FAJTÁKRÓL ÉS FAJTAJELÖLTEKRŐL

KISHÁZI ZOLTÁN

Az utóbbi években termesztésbe vont új klónok üzemi vizsgálatát Borsodban is elvégezzük. Kezdetnek elrendeltük a novajdrányi csemetekertből kikerülő nyár és fűz szaporítóanyag szigorú fajtaazonos bizonylatolásának megszigorítását, valamint az erdősítési helyeken történő, maradandó megjelölését.

A jelenlegi nyárklónokból ki lehet válogatni a legmegfelelőbbeket. Sokkal gondosabb termőhelyfeltárássra van szükségünk, mert ez a munka sokat veszített a jelentőségéből. A magtermő állományok kialakítását mi ez év nyarán elkezdjük, ezekhez a munkákhoz megfelelő fedezetet a hivatal biztosított.

Csemetekertjeinkben a következő, minősített fajtákat neveljük: *Populus* × *euramericana* 'BL'; *Populus* × *euramericana* 'Blanc du Poitou'; *Populus* × *euramericana* 'I-45-51'; *Populus* × *euramericana* 'I-214'; *Populus* × *euramericana* 'OP-229'; *Populus* × *euramericana* 'Pannónia'; *Salix alba* 'Bédai egyenes'; *Pinus sylvestris* 'Cikota-1'; *Larix decidua* 'Dunántúl-1'.

Fajtajelöltek: *Populus alba* 'I-58-57' (nem termesztjük, hanem a Nyírségből vásároljuk); *Salix alba* 'Veliki Bajar 184'.

Fajtákkal, fajtajelöltekkel kapcsolatosan, szűkebb alkalmazási lehetőségeink mellett, teljes körű tájékoztatást nem tudunk adni.

Novajdrányi csemetekertünkben anyateleppel rendelkezünk.

Nemesnyáarak: 'BL'; 'Blanc du Poitou'; 'I-45-51'; 'I-214'; 'OP-229'; 'Pannónia'.

Fűzek: *S. a.* 'Bédai egyenes'; *S. a.* 'Veliki Bajar 184' fajtkból.

Az 'I-214' kivételével, a többi nyárral a felújításokban 4-5 éve foglalkozunk. Csemetekerti tapasztalataink szerint az 'I-214'-nél fokozottabb rozsdagomba-érzékenység figyelhető meg, szerintünk egy leromlás tapasztalható. Ezért lassú visszazorítását tervezünk. A többi fajtánál (lombrágók kivételével) lényeges levélgomba-fertőzések nem fordulnak elő. Első év, tehát a gyökeres dugvány kialakulása időszakában, a legjobb növekedési erélyt (40-45-ös kötöttségi érték) az 'OP-229', 'Pannónia', 'I-45-51' nyáraknál tapasztaltunk. Az 'I-45-51'-re jellemző, erősen sűrűsödés már a csemetekertben is tapasztalható. Az évenkénti mélyforogás pozitív hatása az erősebb kötöttség mellett is jó fejlődést biztosít a kertben.

Kiültetés után:

— 'BL' az óriásnyár termesztésből való kivonása után (1983) a jobb minőségű öntéstartalajokra irányítottuk. (Tállya—Mocsolyás, Tisza-ártér.) Jelen pilanában nem tudunk különbséget tenni, ha pl. az 'I-214'-gyel hasonlítottuk össze. 1-2 éven belül újra vissza kell térnünk a

jellemzésére (4—5 év legalább kell).

— '*Blanc du Poitou*' kiültetés után erősen ágasodik, parás kérgével elűt a többtől. Korábbi jellemzések szerényebb ágasodást jelöltek meg, itt még *nem eldöntött végleges alkalmazása*. Nem látjuk különösebb előnyeit! Síkvidéken özkárosítások megelőzésére a műanyag lemezes borításra kell hogy rátérjünk fokozatosan.

— '*I—45—51*' Anyatelepét 1986 tavaszán létesítettük, viszont Bajáról kaptunk erdősítési anyagot. Fiatalon hatalmas leveleket fejleszt. Erősen ragadós. Tápanyagban gyengébb termőhelyekre javasoljuk (mocsolyási erdészet, Tisza-hullám-tér, polgári hid), jobb termőhelyen kiugró növekedést mutat, további figyelmet igényel. Kéregfélélyt még nem tapasztaltunk rajta. Valószínűleg elviseli a termőhelyi szélsőségeket.

— '*I—214*' Visszafogjuk termesztését a jövőben. Egyre érzékenyebb a rozsdagombára, Marsoninara. Ugyanez nem mondható el a kéregfélélyre. Mivel igényli a jó termőhelyet, itt viszont legalábbis miszerintünk, az '*OP—229*' és a '*Pannonia*' jobb növekedési erélyű.

— '*OP—229*' A legtöbb problémát részünkre ez a klón okozta. Korábbi, „szélsőségeket bíró” véleményem igaz. Ilyen helyekre ültetve, az első két évben rendkívül erős kéregfélély-károsítás miatt, 40—50 ha-t ki kellett szántanunk. Nem volt annak értelme, hogy ezeken a termőhelyeken 2 éves kori visszavágással próbálkozzunk. Már ott tartottunk, hogy anyatelepét is megszüntettük. 1983 tavaszán a korábban említett Tisza—Polgár-híd közelében létesített, igen gazdag öntéstalajon 1986-ra a 8—9 m-es magasságot, 22 cm-es „tő”-vastagságot elérte! Semmiféle *Dotihis*-károsítás nem lépett fel! Ezen a termőhelyen a Pannóniával együtt a legjobb nyáraknak tartom őket. Visszatértünk a mélyforgatásra. Megfelelő termőhelyfeltárás mellett nem lehet probléma vele. A talajt már előkészítjük, de a termőhelyfeltárásnak vissza kell adjuk a régi rangját, mert így nyárral foglalkozni nem lehet.

— '*Pannonia*' Nem szabad határtermőhelyre tenni. Igen ígéretes fajta.

Növekedése csak valamivel gyengébb az '*OP—229*-nél. Ha tévedünk a termőhely feltárásánál, akkor sem esik áldozatul a kéregfélély-károsításnak. '*I—214*' felváltására szánjuk! Évről évre növeljük a vele végzett felújításokat, különféle károsítóknak jól ellenáll.

— '*I—58—57*' *fehérnyár*. Nem termeljük, viszont évente 25—30 ezer db-os nagyságrendben, a Nyírségből vásároljuk. Bodrogközben kiterjedten foglalkozunk vele. 1983—84-től összegyűjtött tapasztalatokat kevésnek tartom. Egyéni véleményem, hogy a határtermőhelyeken növekedése gyenge. Középkötött, jó termőhelyeken is én gyorsabb növekedést várnék tőle. További megfigyelésre szorul.

— A két alkalmazott fehérfűz éves felhasználása 15—20 ha nagyságrendű, majdnem pangóvizet — ártéri mélyfekvésekben. Ültetés utáni első két évben növekedési — alakbeli különbségek nem különböztethetők meg. Kintiek véleménye is megoszlik. Inkább olyan vélemények vannak többségben, hogy a *Veliki Bajar* rövidebb törzset nevel és ágasodása erőteljesebb. 4—5 év alatt ehhez megfelelő tapasztalatokkal nem rendelkezem.

— '*Cikota—1*' *EF*. Hosszú évek óta erdeifenyőmagot ebből a fajtából utalják ki részünkre. Évente 1,2—1,8 millió csemetét állítunk elő és ebből a saját felhasználás 400—500 ezer db. Javasolnám, hogy országosan induljon meg egy utódvizsgálat. A fenotípus alapján végrehajtott szelekciós felő, hogy hibáktól terhes. Maguk az erdőfelügyelők is megkérdezték, hogy honnan kapjuk a magot, mert sok fiatal, 4—5 éves erdősítésünk egyedei torzak. Szabálytalan ág-növekedés, elterülő alak — vadkárosítás nélkül. Állítólagos vélemények szerint, később ezek a szabálytalan, kör alakú formák megszűnnek.

Nekünk is, másnak is, több figyelmet kell fordítani erre a problémára. A NÖMI és az erdőfelügyelőség képviselőivel együtt, abban állapodtunk meg, hogy az országos erdeifenyő-problémák miatt (*Fomes*, jégtörés stb.) a faj helyén végzendő felújításokban 50%-ban bevisszük a feketefenyőt. Ezt a NÖMI kezdeményezze, tehát valami probléma van.